

Валентина ТЕРЕЩУК

м. Острозь

ОСОБЛИВОСТІ ВЕСІЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ НА РОКИТНІВЩИНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗІБРАНИМИ У СЕЛАХ ГЛИННЕ, ЗАЛАВ'Я ТА РОКИТНЕ)

Весільна обрядовість – справжня народна драма, що включає ігрові дії, танці, співи, музику. Сукупність обрядів, які визначають послідовність проведення весілля, хоча мають спільні риси в українській весільній традиції, однак відрізняються у різних регіонах нашої держави. У даній статті висвітлюються особливості весільної обрядовості на Рокитнівщині.

The wedding is a real people's drama, which includes playing actions, dancing and singing. The all rites, which determinate peculiarities of wedding celebration, have common features in the Ukrainian wedding traditions, but also differ from regions of our country. In this article we want clear out peculiarities of wedding in Rokytno region.

Весільна обрядовість має відмінності у різних регіонах України залежно від умов розвитку тієї чи іншої місцевості, традицій, звичаїв та обрядів, які формувалися протягом століть.

Весільний обряд майже повсюдно починався сватанням. Н. П. Пахнюк розповіла, що на Рокитнівщині обов'язково свататися йшли пізно ввечері: “Свати йшли до батьків дівчини у супроводі жениха та його дружка чи старшого боярина. Вони несли із собою хліб та сіль” [3]. Зайшовши до хати і привітавшись, старости відкрито повідомляли про причину свого приходу, вони вихваляли хлопця, від якого були послані. На Рокитнівщині знаком погодження на пропозицію сватів був обмін хлібом, а відмови – повернення принесеного хліба.

Заключним етапом передвесільної обрядовості є заручини, смислове значення яких полягає в обрядовому закріпленні остаточної згоди на шлюб. Жінки, які приходили з боку моло-

дого на заручини, називалися свахами. М. О. Кулакевич наспівала пісню, яку зазвичай виконували свашки:

*Пошла молодом у вишневий сад,
Заховалася у виноград.
Хто мене знайде у винограде,
З тим сяду на посадє.
Прийшов батенько не знайшов,
Вирвав кветочку да й пошов.
Боже-Боже, червоняя рожя,
З ким я останусь [1].*

Дана пісня символізує розлуку дівчини з батьківською домівкою.

Елементи коровайного обряду тісно пов'язані з культом сонця (він обов'язково повинен бути круглої форми), культурами води (на коровай брали непочату воду із трьох, семи чи дванадцяти криниць), зерна (борошно брали з певної кількості млинів), дерев та рослин (оздоба у вигляді шишок та квітів). На підтвердження цього А. Т. Мисюкевич заспівала нам пісню, яку виконували жінки, замішуючи коровай:

*Ой нехто не вгадає,
Шо в нашом короває:
С трох польов пшениця,
С трох криниц водиця
И грудочка масла,
А третяя щастя [2].*

Після того, як посадили коровай у піч, обов'язковим ритуалом коровайниць було миття рук, що символізувало закінчення справи. Воду, якою мили руки, виносили надвір, виливали під вишню, яка була символом родючості, продовження роду (дерево роду), а миску кидали через хату. Виконуючи цей обряд приспівували:

*Ой Лєсьо, наш Лєсьо,
Да налій води в мисю,
Да будєм ручки мити,
Да на вишеньку лити.*

*Вишенька розцвітає буде
Молодіє цоловаца будуть [2].*

Розплітання коси нареченої відбувалося вранці у неділю. Мати вносила подушку, клала її на ослінчик і просила, щоб молода сіла. До нареченої підходив брат, або родич – маленький хлопчик, який розплітав косу. Молода перев'язувала брата хусткою чи рушником. Він вів її на посад, руки у них були сплетені. Виконувалася така пісня, за свідченнями Н. П. Пахнюк:

*А брат сестру за стол веде рано-рано,
А брат сестру веде за стол ранесенько,
А ведучи навчає рано /2 р.
Сестро моя, будь розумна ранесенько,
Май деверка за батенька рано,
А свекруху за матьонку [3].*

Особливим, за словами жительки с. Залав'я С. М. Цалковської, є вибирання до шлюбу дівчини-сироти, яке заслуговує значної уваги:

*Становіс, родіно, вся у рад,
Бо йде сирота на посад.
Бо єє серденько вліває,
Бо в єє батенька немає,
Бо в єє голова й у вінку,
Бо немає батенька й у родку,
Бо в єє головка й у кветі,
Бо нема батенька у светі.
Становіс, родіно, радками,
Цолуйса,... (ім'я нареченої), з дядьками [4].*

Н. П. Пахнюк розповіла про весільну зустріч сватів та наспів пісні, приуроченої обрядодійству “вибирання молодого по молоду”, одну з яких виділяю:

*Ой чия ж то родина
Кругом дежечки ходила,
Кругом дежечки хлебной,
До молодої неверной... [3].*

У весільній обрядовості Рокитнівщини особливе місце займав обряд “скакання на діжу”. Всі інформатори наголосили на тому, що для дівчат це був своєрідний екзаме́н і кожна з хвилюванням чекала цього моменту. С. М. Цалковська розповіла, що “свекруха виносила діжу під такий піснеспів:

*Внось, мати, дежку,
Бо прив'оз син невестку.
Внось, мати, ще другуго,
Бо прив'оз молодю” [4].*

Н. П. Пахнюк розповіла: “Коли молоду привезли до молодого, то його рід виносив хлібну діжу, яку ставили біля воза. Якщо молода правильна (чесна), то вона ступить у діжу, якщо неправильна – тоді злазить з воза. Якщо дівчина не ступала в діжу, тобто була нечесна, то родичі молодого варили вареники із ватою, тирсою або половою, посипаючи при цьому сажею, і пригощали ними рід молодого” [3]. Якщо молода була нечесною і при цьому скакала на пікну діжу, то в неї цілий рік погано сходив хліб.

Весілля закінчувалося “циганщиною”, що носило характер веселощів і пісенності; перевдягнені гості могли зайти у будь-який двір, узяти щось із продуктів і з жартами, піснями й танцями йти до молодожонів.

Такі своєрідні відмінності супроводили весілля в Рокитнівському районі, що на Рівненщині. Основні його елементи збереглися й виконуються і в наш час, проте вони давно втратили сакральний зміст, яким були наповнені в давнину.

Джерела:

1. Записано від Кулакевич Марії Олександрівни, 1935 р. н., жительки с. Глинне, Рокитнівського р-ну, Рівненської обл., пенсіонерки.
2. Записано від Мисюкевич Антоніни Терентіївни, 1939 р. н., жительки с. Рокитне, Рокитнівського р-ну, Рівненської обл., пенсіонерки.
3. Записано від Пахнюк Надії Прокопівни, 1940 р. н., жительки с. Рокитне, Рівненського р-ну, Рівненської обл., пенсіонерки.
4. Записано від Цалковської Софії Матвіївни, 1935 р. н., жительки с. Залав'я, Рівненського р-ну, Рівненської обл., пенсіонерки.